

ओथांबे

रवीन्द्र केळेकर

अनुवाद

रेखा देशपांडे

पद्मगंधा
प्रकाशन

Othambe (Collection of short reflective essays)

Ravindra Kelekar

Translated by : Rekha Deshpande

ओथांबे (मूळ कोंकणी पुस्तकाचा अनुवाद)

रवीन्द्र केळेकर

अनुवाद : रेखा देशपांडे

प्रकाशक । अरुण जाखडे

पद्मगंधा प्रकाशन,

३६/११, धन्वंतरी सहकारी गृहरचना संस्था,

पांडुरंग कॉलनी, एरंडवन,

पुणे - ४११०३८

फोन : (०२०) २५४५५३८५, २५४४२४५५

Website : www.padmagandha.com

E-mail : arunjakhade@padmagandha.com

© जाग प्रकाशन

२०१ - बी, सालदेल अपार्टमेंट्स,

रूअ द साउदादिश,

पाजीफोंड, मडगांव - गोवा - ४०३६०१

मुखपृष्ठ । डॉ. सुबोध केरकर

मुखपृष्ठ अक्षरलेखन । कुमार गोखले

प्रथमावृत्ती । ३१ जुलै २०१०

मुद्रक । श्रीबालाजी एंटरप्रायझेस

धायरी, पुणे - ४११०४१

मूल्य । १५० रुपये

ISBN 978-81-86177-33-4

अथ रवीन्द्रोपनिषदम्

सकल सन्माननीय तसेच आदरणीय श्रीयुत रवीन्द्र केळेकर यांना आज 'ज्ञानपीठ' विजेते विचारवंत व साहित्यिक म्हणून भारतीय सारस्वताच्या मांदियाळीमध्ये ओळखले जाते. 'ओथांबे' हा त्यांचा मुक्तचिंतनपर स्फुट लेखांचा संग्रह. तो सन २००० मध्ये प्रकाशित झाला. त्याचा हिंदी अनुवाद डॉ. माधवी सरदेसाई यांनी केलेला असून तो 'पतझर में टूटी पत्तियाँ' या शीर्षकाखाली प्रसिद्ध झालेला आहे. विशेष म्हणजे हा अनुवाद भारतीय ज्ञानपीठ, दिल्ली (२००५) यांच्याद्वारे प्रकाशित केलेला आहे. आणि आज 'ओथांबे' या मूळ कोंकणी पुस्तकाचा, रेखा देशपांडे यांनी केलेला मराठी अनुवाद प्रसिद्ध होत असलेला पाहून मला अत्यंत आनंद होत आहे. आनंद कशासाठी, तर मूळ कोंकणी 'ओथांबे'च्या प्रकाशन सोहळ्यात मला प्रमुख वक्ता म्हणून पुस्तकासंबंधी चार शब्द बोलण्यास आमंत्रित करण्यात आलेले होते. माननीय रवीन्द्रबाबांचे वय आणि अधिकार पाहता मला दडपून गेल्यासारखे वाटणे साहजिक होते. त्यांच्या उपस्थितीत त्यांच्या पुस्तकासंबंधी बोलणे, तेही प्रकाशन सोहळ्यात! आव्हानच होते. अमर्याद! परंतु 'बोलणे' संपवून खाली बसलो तेव्हा टाळ्यांचा अव्याहत गजर ऐकू आला. हायसे वाटले. नंतर अनेकांनी प्रत्यक्ष भेटून भाषण आवडल्याचे सांगितले. 'ओथांबे'वरचे हे कोंकणी भाषण 'जाग' या साक्षेपी नियतकालिकामधून छापून यावे व ते सर्वांना उपलब्ध व्हावे, असे मला अनेकांकडून निरोप आले. 'जाग'च्या कार्यकारी संपादकांकडूनही विचारणा झाली. परंतु मुळातले भाषण माझ्याकडे लिखित स्वरूपात उपलब्धच नव्हते, तेव्हा या वाटण्या-असण्याला काही अर्थच नव्हता.

पुढे कधी तरी पणजी आकाशवाणी केंद्राकडून 'ओथांबे'वर कोंकणीमधून लघुभाषणासाठी आमंत्रण मिळाले. भाषण ध्वनिमुद्रित झाले. अनेकदा प्रसारितही झाले. ते लिखित स्वरूपात होते. पुढे ते 'जाग'मधून प्रकाशितही झाले. 'क्ष : समिक्षेतले' या माझ्या कोंकणी साहित्य समीक्षाविषयक (पारितोषिकविजेत्या) ग्रंथामध्ये त्याचा समावेश करण्यात आलेला आहे.

आणि आता फिरून पुन्हा 'ओथांबे'च्या मराठी आवृत्तीकरिता मी काही

लिहावे, असे मला सांगण्यात आले. नाही म्हणताच येणे नाही. तर असा हा मी आणि 'ओथांबे' या पुस्तकामधील ऋणानुबंध!

'ओथांबे' आता मराठीतून टपटपायला लागतील तेव्हा यच्चयावत् मराठी प्रज्ञावंतांचे कान टवकारले गेल्याशिवाय राहणार नाहीत. त्याचप्रमाणे महाराष्ट्रदेशीच्या विवेचक विचारवंतांच्या तोंडी हे 'रवीन्द्रोपनिषद' पुढील अनंत काळापर्यंत तरी सुरक्षित राहिल, याची खात्री वाटते. तसे पाहायला गेल्यास श्रीमान रवीन्द्र केळेकर हे नाव एक लेखक म्हणून मराठी भाषेला अपरिचित मुळीच नाही. 'जपान जसा दिसला' यासारखे विलोभनीय प्रवासवर्णन त्यांनी मराठी शारदेच्या प्रांगणात रुजू केलेले आहेच. 'भाषिक संघर्षाचे समाजशास्त्र' हा ग्रंथही मराठी अनुवादातूनच सिद्ध झालेला आहे. आणि तो मराठी भाषिक आणि मराठी भाषाशास्त्रज्ञांच्या हातात अलीकडेच पडलेला आहे. शिवाय 'ज्ञाननिधीच्या सान्निध्यात' आणि 'कोंकणीचे राजकारण' अशी दोन पुस्तके त्यांनी मराठीतून पूर्वी लिहिलेली आहेतच. याव्यतिरिक्त गोव्यातून प्रसिद्ध होणाऱ्या दैनिक 'नवप्रभा' या वृत्तपत्राच्या रविवार पुरवणीतून 'स्वगत' या नावाचे सदर त्यांनी १९८० ते १९९९ पर्यंत सातत्याने चालविले होते. त्यातून त्यांनी आपल्या विचारांना, चिंतनाला आणि निरीक्षणांना शब्दबद्ध केलेले आहे; तेही आता ग्रंथबद्ध होऊन प्रकाशनाच्या मार्गावर आहे.

'ओथांबे' हे रवीन्द्रबाब यांचे प्रेरक असे चिंतनशिल्प आहे. परंतु या चिंतनशिल्पाचा प्रारंभ त्यांच्याही पूर्वी लिहिलेले त्यांचे कोंकणी पुस्तक - 'वेळेवयल्यो घुलो' - या दैनंदिनी स्वरूपाच्या लेखनापासून झालेला पाहावयास मिळतो. 'वेळेवयल्यो घुलो' (१९७१) या पुस्तकातून आलेले लेखन हे केवळ दैनंदिनी नव्हे. निमित्त दैनंदिनीचे. मात्र त्यातून रवीन्द्रबाबांचे समाज-संस्कृतीविषयीचे चिंतनच प्रामुख्याने शब्दबद्ध झालेले आहे. त्याचे स्वरूप अनुभव, निरीक्षण, चिंतन इत्यादींची नोंद या स्वरूपाचे असून त्यासाठी त्यांनी निबंधसदृश फॉर्मची निवड केलेली आहे. याच्या पुढच्या टप्प्यावर त्यांनी 'उजवाडाचे सूर' (१९७३) आळवले. पाठोपाठ १९७७ मध्ये 'सांगाती' आले. 'उजवाडाचे सूर' आणि 'सांगाती' ही दोन्ही पुस्तके कोंकणी भाषेतूनच आहेत. १९८० ते १९९९ पर्यंत त्यांनी 'स्वगत' लिहिले. 'समिधा' हे सदर 'सुनापरान्त' या कोंकणी दैनिकातून १९८६ ते १९८७ पर्यंत चालले. पुढे 'समिधा' हे पुस्तकाच्या रूपात लोकांपर्यंत पोहोचले. 'नदर संपादप्याची' हे 'जाग' या कोंकणी मासिकातून त्यांचे संपादकीय १९८८ पासून सुरू झाले ते ऑगस्ट २००७ पर्यंत अखंडपणे चालले. या सर्व कोंकणी-मराठी लेखनाचे स्वरूप हे कमीअधिक फरकाने निबंधाचे आहे. स्फुट

आहे. कधी हा निबंध वैचारिक रूप घेतो, कधी खेळकर बनतो, कधी मिशकील होतो, कधी ललितमधुर होऊन बरसतो, तर कधी चिंतनात डुंबून जातो. कधीकधी तर तो प्रबोधनाचे कोरडे आसूड ओढायलाही मागेपुढे पाहत नाही. परंतु या सर्वांच्या मुळाशी एकच एक जिऱ्हाळा, एकच एक तळमळ, आणि एकच एक व्रत असलेले जाणवते; आणि ते म्हणजे 'जे जे आपणांसि ठावें । ते ते इतरां शिकवावे । शहाणे करुनी सोडावे । अवघे जन ।' १९९९ मध्ये प्रकाशित झालेले त्यांचे 'ओथांबे' म्हणजे या सगळ्याचे सार आहे, या सगळ्याचे सत्त्व आहे, या सगळ्याचा तो कळसाध्याय आहे.

'वेळेवयल्यो घुलो' या पुस्तकातील लेखनही प्रथम 'वासरिका' या सदराखाली दैनिक 'राष्ट्रमत'मधून क्रमशः प्रसिद्ध झालेले होते (२९-११-१९७० ते २१-६-१९७५). या पुस्तकाला 'दोन उतरां' म्हणून जे मनोगत लेखकाने लिहिलेले आहे त्यात ते म्हणतात, "ही दैनंदिनी लिहून माझ्या हस्ते कोंकणी साहित्याची सर्वांत चांगली सेवा घडलेली आहे." कोंकणी साहित्याने त्यांचे हे ऋण मान्य करण्यासारखे आहेच; परंतु मी तर असे म्हणेन की, त्यांच्या या लेखनाने त्यांच्या प्रज्ञाकोशात 'ओथांबे'चे बीज रुजू घातले, त्यासाठी मराठी साहित्यजगतानेच नव्हे, तर अखिल भारतीय साहित्यविश्वाने त्यांचे ऋणाईत होऊन राहिले पाहिजे.

'उजवाडाचे सूर'च्या 'मखलाशी' या निवेदनात ते लिहितात की, "हे लिखाण दहा वर्षांपूर्वीचे आहे... संस्कृतीच्या क्षेत्रात वावरणाऱ्या माणसाला विकृतीचे फोफावलेले रान दया-माया बाजूला सारून कापून काढावेच लागते." यातून काही घटना, काही प्रसंग, काही स्थळे, काही अनुभव, तर काही द्रष्टेपणाचे लेखन आलेले आहे. खबरी (हकिकती) सांगितल्यासारखे त्यांनी ते सांगितलेले आहे. त्यांच्या या सांगण्याला एक विशिष्ट लय आहे. वळण निबंधाचे परंतु चलन कथेचे आहे. वास्तवात पाहू गेल्यास ही आत्मनिवेदने आहेत.

'वेळेवयल्यो घुलो' या त्यांच्या पुस्तकाला सन्माननीय डॉ. मनोहरराय सरदेसाई यांनी 'घुलो कानाक लायतकूच' या शीर्षकाची प्रस्तावना लिहिलेली आहे. त्यातून ते रवीन्द्रबाबांच्या लेखनाचा पिंड शोधतात. त्याचा त्यांनी रवीन्द्रधर्म म्हणून उल्लेख केलेला आहे. त्यात त्यांनी लिहिलेले आहे, "(रवीन्द्रबाब) उतरांत (शब्दात) गंध आणि अर्थ शोधतात... सत्याचा शोध लावणारी चिंतने... त्यातून दैनंदिन जीवनाचे दर्शन घडो वा न घडो, मनाचे दर्शन घडते... त्यांचे व्यक्तिमत्त्व स्पष्ट होत जाते. ...रवीन्द्रांचे लेखन म्हणजे एक साधनाच... दैनंदिनी लेखन म्हणजे एक प्रकारचे अत्मलेखन... आपल्याच जीवनावर आपणच केलेली

एक धावती commentary. त्यांच्या या लेखनाला जीवनाची लांबी-रुंदी प्राप्त झालेली आहे.”

रवीन्द्रबाब 'धुलो'च्या मनोगतात म्हणतात, “माझा स्वभाव काहीसा चिंतकाचा. कोणतीही साधीसुधी गोष्ट कधीकधी मला गंभीर बनवून जाते आणि चिंतनाच्या गावी कुठेतरी खोल खोल ओढून नेते.” नेमक्या शब्दांत या लेखनाचे वर्म आणि धर्म सांगताना ते लिहितात की, “एकमेकांशी संबंध नसलेली ही त्रुटित चिंतने असली; तरीदेखील ती पावसातल्या पागोळेगत थेंबा-थेंबाने पडणारी आणि सतत स्रवणारी.”

‘उजवाडाचे सूर’ या पुस्तकाचा जो बल्ब आहे, त्यात लिहिले आहे : “जीवनाच्या विस्तारात खोल खोल ओढून नेणारे लेखन. जे दिसते त्याच्यामागे असलेल्या सत्य-शिव-सुंदराची ओळख करून देणारे लेखन.” स्वतः रवीन्द्रबाबांनी या लेखनाला personal essays आत्माभिव्यक्तीचे लेखन, असेच म्हटलेले आहे.

त्यांचे ‘सांगाती’मधील लेखनही याच जातकुळीचे आहे. त्यातून जसे अनुभवकथन आलेले आहे तसेच रवीन्द्रबाबांच्या चिंतनशीलतेचे आणि विचारवैभवाचे मनोज्ञ दर्शन पानापानांतून वाचकाला घडल्याशिवाय राहत नाही. एवढी एक गोष्ट जरी इथे नोंदवली तरी या लेखनाचे मोल सुज्ञांस अधिक सांगण्याची गरज ती काय?

रवीन्द्रबाबांच्या या विचारयात्रेचा चौथा अध्याय म्हणजे त्यांचा ‘ओथांबे’ हा ग्रंथ. होय, ग्रंथच. पुस्तकाला पाने असतात. परंतु ग्रंथाला पाने नसतातच. त्याला असतो विस्तार - असीम, अमर्याद, अनंत. असते खोली, गहनाई - गर्द, सखोल. त्यांच्या आधीच्या तिन्ही अपत्यांचे सारे गुणधर्म त्यांच्या या चौथ्या सृजनात उतरलेले आहेतच; शिवाय त्यांचे, खास त्यांचेच, असेही काही अधिकचे गुणविशेष या लेखनाला सचेतन व ऊर्जस्वल बनवितात असा अनुभव आहे.

रवीन्द्रबाबांनी या ग्रंथात ‘सांगण्यासारखे’ म्हणून जे एक छोटेखानी; पण धीट आणि नीट मनोगत दिलेले आहे ते वाचकाला ‘सावधान’ करतेच, शिवाय पुढील पृष्ठांतून घडणारे विश्वरूप दर्शन कसे पाहावे व समजून घ्यावे याची एक दिव्य दृष्टीही देऊन जाते. ही दिव्य दृष्टी जो न घेईल तो करंटाच म्हणावा लागेल. कारण ‘दोग्धा गोपालनंदन’ असून पुरत नाही, ते दुग्ध प्राशन करणाराही अर्जुन असावा लागतो. जगातील पौर्वात्य तसेच पाश्चात्य तत्त्वज्ञान परंपरांचे सारसर्वस्व त्यांच्या या ‘ओथांबे’मध्ये पुरेपूर भरून उरलेले आहे.

रवीन्द्रबाब मनोगतात लिहितात, “जे सांगण्यासाठी दुसऱ्यांना एक पूर्ण पुस्तक लिहावे लागते, पुस्तक लिहूनही कधीकधी सांगून संपत नाही, ते

अपणाला दहा ओळींमध्ये सांगता आले पाहिजे, अशी इच्छा जर्मन तत्त्वज्ञ नीत्शे यांनी बाळगली आणि 'Twilight of the Idols' आणि 'Anti-Christ' यांसारखी पुस्तके लिहिली. ही पुस्तके वाचली तेव्हा जाणवले, जे सांगण्यासाठी मला एक पूर्ण 'स्वगत' लिहावे लागते, ते दहा ओळींत नको पण निदान एक-दोन पानांमध्ये सारांश रूपात सांगता येते का पाहूया. प्रसार माध्यमांच्या वृद्धीमुळे शब्दांचे मोल खूपच उणे झालेले आहे. उण्यात उणे शब्द वापरून त्यांचे मोल वाढवता येते का ते पाहिले पाहिजे आणि मी अधून मधून तसे लिहू लागलो."

कोंकणी 'ओथांबे'चा ब्लर्ब कविवर्य माधव बोरकर यांनी लिहिलेला आहे. तो वाचनीय आहे. शिवाय रवीन्द्रबाबांच्या लेखनाची अचूक नाडीपरीक्षा त्यांना झाल्याचे त्यातून सूचित होते. त्यात ते लिहितात, "'ओथांबे' वाचताना डाग हेम्परशोल्डाच्या 'Markings'ची याद येते. ममात आलेले विचार, सूक्ष्म भावना, जीवन आणि मरण याविषयीचे खोल चिंतन हेम्परशोल्ड मार्क करून ठेवत असे. त्याचप्रमाणे रवीन्द्रबाबांमधील चिंतक कवीच्या नजरेने ह्या जगाकडे पाहतो आणि ज्या गोष्टी सामान्यपणे आमच्या नजरेला दिसत नाहीत त्या अचूक टिपतो."

याच प्रकारात अंतर्भाव होणारी त्यांची दोन पुस्तके 'धुस्पल्लें जानवें' (२०००) आणि 'अघळपघळ' (२००५) 'ओथांबे'नंतर कोंकणीत प्रकाशित झाली. पैकी दुसऱ्या पुस्तकाच्या मनोगतात ते लिहितात, "आयुष्यभर हे लिहिले पाहिजे, ते लिहिले पाहिजे असे म्हणत लिहित आलो. या पुस्तकामधील एकही लेख, लिहिले पाहिजे, म्हणून विचार करून लिहिलेला नाही." याचाच अर्थ अशा प्रकारच्या त्यांच्या लेखनाचे दोन विभाग करता येतील. एक अभ्यासपूर्ण व नियोजित, तर दुसरा मुक्त व स्वच्छंदी. पहिल्याची बैठक प्रज्ञेची आहे, तर दुसऱ्याला कवितेचे पंख लाभलेले आहेत. प्रज्ञा आणि प्रतिभेचा असा विलास त्यांच्या एकूणच निबंधलेखनातून अनुभवावयास मिळतो.

"लेखकाने स्वाध्याय केलाच पाहिजे. त्यात शिस्त असली पाहिजे. नियोजन पाहिजे." हे साहित्यनिर्माणप्रक्रियेविषयीचे आपले मत त्यांनी एके ठिकाणी नोंदविलेले आहे. वाचन, मनन, चिंतन, भ्रमण आणि अनुभवन ही त्यांच्या एकूणच लेखनाची पंचसूत्री म्हणून सांगता येईल. 'ओथांबे'मधील लेखन हा तर याचा वस्तुपाठच!

रवीन्द्रबाब बहुभाषिक. कोंकणीव्यतिरिक्त गुजराती, मराठी व हिंदी या देशी भाषा आणि इंग्रजी व पोर्तुगीज या विदेशी भाषा त्यांना चांगल्या अवगत आहेत. सर्वप्रथम ते एक चांगले वाचक आहेत. जगातले उत्तमोत्तम साहित्य त्यांनी प्रसंगी

मिळवून वाचून काढले आहे. त्यात वेद-उपनिषदे, जैन व बौद्ध वाङ्मय, संतवाङ्मय तसेच आधुनिक भारतीय श्रेष्ठ साहित्यकृतींच्या बरोबरीनेच विश्वसाहित्यातील टॉलस्टॉय, गोर्की, चेकोव्ह, फेर्नान्डु पेसोआ इत्यादी लेखकांच्या साहित्याचा समावेश होतो. भारतीय व पाश्चात्य तत्त्वज्ञानविषयक ग्रंथांचा व लेखनाचा त्यांचा व्यासंग असल्याचे त्यांच्या लेखनातून जाणवते. त्यात सर्वच धर्मांच्या तत्त्वज्ञानाचा माणसाच्या उन्नतीला व 'माणूस' म्हणून जगण्यासाठी कसा आणि किती उपयोग झालेला आहे आणि पुढेही होऊ शकतो यांविषयीचे त्यांचे साधार विवेचन मर्मग्राही, नेटके व सुस्पष्ट असते. महात्मा गांधींच्या विचारांचा प्रभाव त्यांच्या लेखनावर सखोल आणि सर्वाधिक जाणवतो.

'ओथांबे'मधील लेखनाला रवीन्द्रबाबांनी जरी 'त्रुटित स्वरूपाचे' म्हटले असले तरी त्यांच्या या लेखनातून एक सूत्र, एक अखंड सूत्र, गुंफलेले मला सतत जाणवत आलेले आहे. ते म्हणजे जीवनोपनिषदाचे सूत्र. त्यामुळेच या लेखनाला उपनिषदांची सूत्रबद्धता आणि संवादीपणा स्वभावतःच प्राप्त झालेला आहे. सकृद्दर्शनी 'अणुरेणुयां थोकडा' या स्वरूपाचे वाटणारे हे 'ओथांबे' अथांग आकाशात दिगंत प्राज्ञ शिखरे आणि अवीट गोडीची प्रातिभ शिल्पे भाव-विचारांच्या मयुर कुंचल्याने कोरताना दिसतात.

रवीन्द्रबाबांचे हे 'ओथांबे' लहान-मोठ्या आकाराचे. लहानात लहान अडीच ओळींचा, तर मोठ्यात मोठा अडीच पृष्ठांचा. परंतु दोन्हीचे वजन, दोन्हीचे मूल्य एकसारखे. 'जीवनाचा आकार कैसा?' तर 'त्याच्या पात्रा ऐसा' हेच त्याचे उत्तर. परंतु पूर्ण सत्य नव्हे. पूर्ण सत्य काय? पूर्ण सत्य 'जीवना'कार 'जीवन'. त्यांचे हे 'ओथांबे' वाचकाला अशा 'जीवना'ची जीवनयात्रा घडवून आणतात, अनुभवाच्या अथांग, अनंत महासागरात बुडी मारण्यास, उडी मारण्यास त्याला ते प्रेरित करतात. पाण्याने पाणी बांधून आणावयास गुरूने सांगावे तसाच हा एक अंतर्दामी अनुभूतीचा सर्वांगीण सर्वसाक्षी अनुभव. नीति-अनीति, चारित्र्य-चारित्र्यहीनता, सृजन, शिक्षण, समाजकारण, राजकारण, अर्थकारण, साहित्य संस्कृती व कला, भाषा व भाषावाद, मूल्य व नवमूल्यविचार, कर्म व धर्मप्रवणता, ज्ञान-विज्ञान, यम-नियम, धर्मशास्त्र, वेद-वेदांगे, बायबल, कुराण, उपनिषदे, बौद्ध-जैनादी तत्त्वज्ञाने, मार्क्सवाद, गांधीवाद, लोकशाही, समाजवाद-साम्यवाद, culture and civilization, दुष्टता-सुष्टता, संत-असंत, तत्त्वज्ञान-तंत्रज्ञान, आंबेडकर-तुकाराम, पर्यावरण, लोक व लोकाचार, सूर-तुलसी-मीरा-कबीर, गांधी-टॉलस्टॉय-टागोर असे अनेकानेक अफाट, अनंत विषय. हे विषय म्हणजे एक एक ब्रह्मांडच. त्याची एक सहज सहल, एक

परिक्रमा ते वाचकाला घडवून आणतात. त्यांच्यामधील मित्र, तत्त्वज्ञानी व गुरू या प्रवासात वाचकाला मागे पुढे सांभाळीत असतो.

उपनिषदांच्या परंपरेतला आणि 'लीळाचरित्रा'च्या जातकुळीतला हा ग्रंथ कोंकणी भाषिकांनाच नव्हे, तर अखिल मानव समाजाला सतत साद देत राहिल, असे तेज या ग्रंथात निश्चितच आहे. आम्ही अक्षराचे उपासक, सारे तेजाचेच पुजारी. तेजःसूर्याचे, तेजःज्योतीचे पुजारी. भारतीय ज्ञानपीठसूर्याची, ज्योतीने केलेली ही तेजाची आरती.

२६ जानेवारी २०१०

- डॉ. बाळकृष्णाजी कानोळकर
असोसिएट प्रोफेसर, मराठी विभाग,
गोवा विश्वविद्यालय, गोवा.